

AZ USA Aid for Trade politikája

UHRIN ÁKOS – SCHUSZTER TAMÁS

Az Amerikai Egyesült Államok – a világ legnagyobb bilaterális donor országaként – több szempontból is kiemelni szerezett tulajdoni a nemzetközi segélyezésnek, így az amerikai külpolitika egyik fontos alappilléreinek tekinthető. Ennek ismeretében adódik a kérdés: az USA komplex segélyezési mechanizmusában az Aid for Trade – mint relative új típusú, kereskedelem-specifikus segélyezési rendszer – keretében juttatott segélyek mozgása mögött milyen érdekek húzódnak meg, és a vizsgált motívációk összhangban vannak-e az Aid for Trade alapvető célkitűzéseivel és gyakorlati megvalósulásával. A program központi célja ugyanis a fejlődő, de leginkább a legkevésbé fejlett országok helyzetének javítása a nemzetközi kereskedelembe történő beemelést segítővel. A felvetett kérdések megválaszolásához a szerzők a leíró statisztika, az egyutas varianciaanalízis és a korrelációsanalízis statisztikai eszközeire támaszkodva empirikus elemzést végeztek a 2002–2010 közötti időszakra, 133 segélyre jogosult ország bevonásával. A segélyezési csatorna motívációjának kiértékelése alapján megállapítható, hogy több esetben az Aid for Trade eredeti célkitűzéseit és azok gyakorlati megvalósulása között ellentmondás fedezhető fel. Ez pedig alapelvben rengeti meg az Aid for Trade célrendszerét és prioritásait. * Journal of Economic Literature (JEL) kód: F13, F35.

A globalizáció napjainkban rohamos sebességgel terjed. Világunk minden részét áthája, hatása tovagyűrűzik. A „világmerítívé válás” mára életünk elfogadott, napróna részévé vált, melynek következményeivel számolnunk kell. A globalizációs

* A szerzők köszönetet mondanak dr. Udvari Beátnak a kutatás támogatásáért és a módszertani segítségért, valamint az anonim lektorok fontos megjegyzéseit.

Uhrin Ákos, PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyek és Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Intézete. E-mail cím: uhrin.akos@eco.u-szeged.hu
Schusztér Tamás, Pénzügy és számvitel BSc szakos hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyek és Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Intézete. E-mail cím: schusztir14@gmail.com

folyamat óriási mértékben alakította át az egyes országok kereskedelmi és gazdaságát is, a kialakult interdependenciák az évek során pedig mind inkább elmélyültek. Annak ellenére tehát, hogy a Föld „zsugorodik”, az országok között kialakult kölcsönös (akár szimmetrikus, akár aszimmetrikus) függések az elmúlt időszakban kiszélesítették a globális problémák körét. A fejlett államok a fejlődő országokban mutakozó óriási mértékű elmaradottság és szegénység kérdését mint globális problémát kezdetben multilaterális, ma már azonban egyre inkább bilaterális úton próbálják segíteni (Szentes, 2002; Udvari, 2009).

Az Amerikai Egyesült Államok a világ legnagyobb bilaterális donor országaként számos segélyezési szempontrendszerrel köelve kíván a rászoruló országok segélyezésében részt venni. A segélyezés mögött meghúzódó motívációk azonban nemcsak országokként, hanem segélyezési keretrendszerek szerint is igen eltérő lehetnek. Fontos tehát látnunk, hogy az egyes segélyezési csatornák milyen motívációk és érdekek alapján mozognak. Ezek közül az Aid for Trade támogatási program az USA több szálon futó, összességében mégis jól körülhatárolt segélyezési politikájában a kereskedelemre gyakorolt pozitív hatásai alapján kiemelkedik.

Jelen cikk célja annak vizsgálata, hogy az USA-ból kiáramló Aid for Trade – mint relative új típusú, kereskedelem-specifikus segélyezési rendszer – keretében juttatott segélyek mozgása mögött milyen érdekek és motívációk húzódnak meg, illetve hogy ezek megvalósítása mennyiben felel meg a segélyprogram alapvető célkitűzéseinek. A téma aktualitását több tényező is indokolja: bár az USA támogatási motívációval kapcsolatban már számos szakirodalom született, továbbra is nyitott kérdés, hogy az Aid for Trade központi célkitűzései és gyakorlati megvalósulása összhangban vannak-e, vagy visszásságok tapasztalhatók. A segélyezési forma fiatalága miatt a motívációk elemzésével a szakirodalom csak a közelmúltban kezdett el foglalkozni, így a felvetett kérdéseknek nincs kiterjedt magyar nyelvű irodalma. A kérdés megválaszolásához a szakirodalmi áttekintésen túl statisztikai adatkezelést is végzünk, amelynek során 133 fejlődő ország bevonásával (a leíró statisztika eszköztárában felül) variancia- és korrelációelemzéssel tárjuk fel a legfontosabb motíváló erőket.

A tanulmány első részében az Amerikai Egyesült Államok szemszögéből vizsgáljuk meg a segélyezés áramlásának mozgatórugóit, ezt követően empirikus kutatásunk módszertanát és statisztikai vizsgálatunk eredményeit mutatjuk be.

Már itt le kell szögeznünk, hogy a cikkben az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottsága (Development Assistance Committee – DAC) által használt segélyfogalmat használjuk. E szerint külföldi segélynek (azaz külföldi segítségnyújtásnak) minősül minden olyan pénzügyi és technikai segítségnyújtás, átadott árucikk, amely

elősegíti a fogadó ország gazdasági fejlődését és/vagy jóléte növekedését. A segélyek támogatás – azaz adomány (grant) – vagy kedvezményes kölcsön (subsidized loans) formájában jelentkezhetnek. Ezeket összefoglalóan *kedvezményes támogatásnak* nevezzük (concessional financing) (Radellet, 2006).

Az Amerikai Egyesült Államok segélyezése

Az USA segélyezési politikájának központi eleme és motivációja az elmúlt fél évszázadban folyamatosan változott. A második világháborút megelőzően az Amerikai Egyesült Államok segélyezése alatt kizárólag a magánszemélyek külföldi segítségnyújtását értették (Boward, 1986). A hivatalos (kormány szintű) segélyezés megindulása csak a második világháború utánra tehető (Marshall-terv). Ezt követően az 1960-as és az 1970-es években a fejlődő országok alapvető igényeinek megteremtését tűzték ki célul (USAID, 2012a), majd az 1980-as évektől kezdve a fenntartható fejlődés biztosítására és a demokrácia terjesztésére (kelet-közép-európai országok rendszerváltozása) fektették a fő hangsúlyt. A 2001-es New York-i terrortámadás óta a segélyezés központi elemévé pedig a terrorizmus elleni harc vált. Ezek alapján egyértelmű, hogy az USA által nyújtott segélyekre úgy is lehet tekinteni, mint az Amerikai Egyesült Államok *külpolitikájának* egyik fontos eszközére (Turnoff-Nowels, 2004).

Az Amerikai Egyesült Államok segélyezési politikájának lehetséges motivációi

Ahhoz, hogy a későbbiekben megérthessük, hogy miért azok a tényezők befolyásolják az Aid for Trade nagyságát, amelyeket a segélyprogram adekvátumnak tart, a segélyezési volumene vonatkozó hatások ismerete is elengedhetetlen. A fejezet tehát előkészítésként szolgál az Aid for Trade átfogó megismeréséhez. A következőkben szakirodalmi kutatási eredmények felhasználásával ismertetjük azokat a legfontosabb befolyásoló tényezőket, amelyeknek jelentős hatásuk van az általános segélyek nagyságára és allokálására.

1. *Stratégia vagy gazdasági szükségesszerűség?*¹ A donor országok stratégiai és politikai megfontolásai éppen úgy meghatározzák az általuk nyújtott segé-

lyek nagyságát, mint a fogadó ország politikai teljesítmé felsorolásnyv gazdasági szükségesszerűsége (Alesina–Dollar, 1998). A szerzők érdeklvését, hogy amíg a segélyek a politikai változásoknak megfelelően lanak, addig a külföldi működő tőke sokkal érzékenyebben reagál az faktorokra. Előtérbe helyezi a gazdasági ösztönzéseket, a „jó” politikai tulajdonjogok védelmét támogató országokat.

2. *Gyarmati múlt, szövetséges államok.* Alesina és Dollar [1998] vizsg szintén kimutatták, hogy a donor és fogadó ország közötti gyarmati m fennálló kapcsolat és a kialakult politikai szövetségek a legfőbb megh zói a juttatott segélyek nagyságának. Ugyanakkor a szerzők azt a köv tetest is levonták, hogy a demokráciás országok összességében mégis segélyhez jutnak.
3. *Regionális jellemzők.* A regionális jellemzők – mint például a közös – is szignifikánsan befolyásolják a donor–fogadó ország közötti segély ságát (Hutchinson, 2002). Az angol nyelv ismerete és használata egy í ország számára kedvező pozíció az USA-ból, az Egyesült Királyság t téről érkező segélyek jelentős részének elnyerésére.

4. *Szállítási költségek.* Radellet és Sachs [1998] arra a következtetésre jut hogy a tengerparttal nem rendelkező országok esetében a szállítási k gek (nem banki, hanem például élelmiszersegélyeknekél) kétszer magas is lehetnek, mint a tengerparttal és tengeri kikötővel rendelkező nem; nél. E költségek tehát nagymértékben befolyásolják egy ország hosszú gazdasági fejlődését. Mivel az Aid for Trade fontos célkitűzése a gazd teljesítmény növelése, ezért e tényező nagy hatással lehet a nyújtott A Trade összegére.
5. *Szegénység és hatékonyág.* Collier és Dollar [2001] vélekedése sze segélyek eloszlásánál a legfőbb szempontnak a szegénység mértékéne lennie. Csak így lehet a szegénység csökkentésében mint globális prob ban a lehető legnagyobb eredményt elérni.

6. *Donor–donor „szinergia”.* Round és Odedokun [2003] donor orszá fokuszáló vizsgálatai szerint progresszivitás mutatkozik a donor orszá velme és a nyújtott segélyvolumen között, vagyis a donor országok delemszintjének növekedésével a nyújtott segély nagysága is nő. Elk a támogatást nyújtó ország népessége és a nyújtott segély nagysága k

¹ Lásd: Boward [1986] és Advameg [2012].

fordított reláció áll fenn. Az egy-egy országra vonatkozó megállapítások mellett fontos azonban a donor országok egymás közötti reakcióinak megismerése is, ugyanis egy erős, pozitív irányú nyomásyakorlás érezhető hatását. Egy adott donor ország által nyújtott támogatás minősége és mennyisége ugyanis jótékony hatású más donorok segélyezési szempontjaira, vagyis ha egy ország több segélyt ad, más országok sem szeretnék „lemaradni”, és ők is növelik a nyújtott segély nagyságát.

7. „*Konfliktuskezelés.*” *Harrigan és Wang* [2011], valamint *Balla és Reinhardt* [2004] tanulmányaikban arra keresték a választ, hogy ha egy országban konfliktushelyzet áll fenn, akkor hogyan változik az adott országba áramló támogatás volumene. Véleményük szerint a legtöbb országgal szemben az Amerikai Egyesült Államok növeli a konfliktusos országokba áramló segélyeket, és nem a segélycsapok elzárásával ösztönzi az államot a helyzet rendezésére.

8. *Geopolitika.* *Fleck és Kilby* [2010] szerint a 2001-es terrortámadást követően a segélyezés geopolitikai jelentősége felértékelődött (Irak, Afganisztán, Pakisztán). A szerzők szerint elképzelhető, hogy a jövőben visszatér a donorok körében az USA által a hidegháború alatt is jól bevett szokás, miszerint egyre kevesebb segélyt folyósítanak a geopolitikailag nem fontos országoknak. Ez úgy is értelmezhető, hogy egyre inkább geopolitikai alapon fog eldőlni az, hogy ki mennyi segélyt kap, az igények pedig sokkal kevésbé lesznek fontosak.

Az Egyesült Államokban a segélyek tényleges kiutalását – tekintettel annak méretére és szerteágazó célkitűzéseire – különböző finanszírozási ügynökségek (funding agencies) végzik. Ma összesen 21 kormányzati szintű finanszírozási ügynökséget tartanak számon, amelyek közül a legnagyobb jelentősége a United States Agency for International Developmentnek (USAID) van (*Tarnoff és Nowels*, 2004). Kérdés azonban, hogy az allokálni kívánt segélyek mögött milyen fő motivációk és érdekek találhatók. Ennek feltáráshoz érdemes megvizsgálnunk az Amerikai Egyesült Államok 2013-as segélyezési költségvetését (lásd az 1. mellékletet). Az összesen 51,6 milliárd dolláros költségvetés-tervezet *négy* nagy fejezetből áll. Az első fejezet tartalmazza az úgynevezett frontline state-ek támogatását, ez azon államok megsegítését jelenti, amelyeknek az Egyesült Államok számára például a terrorizmus elleni harcban fontos szerepük van. A *második fejezet* jóléti és biztonságnövelő elemeket

támogat, humanitárius segítségnyújtással (például menekültek helyzetének javítása, a természeti katasztrófák okozta károk enyhítése) és fejlesztési beruházások támogatásával. Erre összesen 14,7 milliárd dollárt (a négy költségvetési fejezet közül leg többet) kívánnak fordítani, amelyből 7,9 milliárd dollár a Global Health Initiative részaránya. Ennek vételezhető oka az USA azon célkitűzése, hogy gyógyszerse gélveivel évente 3 millió ember életét mentse meg, illetve több tízezer HIV-fertőzött életét hosszabbítsa meg (*USAID*, 2012b). A *harmadik fejezet* célkitűzésére az előbb bihez képest kevesebbet, mindösszesen 14,6 milliárd dollárt különítettek el, mégis ez a fejezet a *legszerteágazóbb* támogatott programok számát illetően. A partnerségi erősítését a kormány a költségvetési tervezetben meghatározottak alapján a *demokráciák* terjesztésében és az Egyesült Államokkal való *katonai együttműködésben* látja megvalósíthatónak. A *negyedik fejezet* lényegében az előző három fejezet megvalósításának háttér munkálatait fedezi. Mindebből következően az USA elsődleges motivációja a segélyek allokálásával a recipiens országok jólétének növelése, valamint a konfliktusok megelőzése. Ez többnyire megegyezik a fentebb felsorolt, a szakirodalmi kutatásokon alapuló következtetéseinknek.

Összességében azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a segélyezési politika mára a külpolitika egyik alap pillérévé és eszközévé vált (*Tarnoff és Nowels*, 2004), így nem meglepő, ha az országok a segélyezés alapvetően altruista jellegű folyamattól politikai és gazdasági színezettel töltik meg. Ezek alapján ugyanis vételezhető, hogy az Aid for Trade segélyprogram célkitűzéseit is eltorzítják a politikai és gazdasági érdekek.

Az Aid for Trade

A nemzetközi kereskedelem napjainkban ismét kulcsszerepet játszik a gazdasági életben való aktív részvétel és felemelkedés tekintetében, a fejlődő országok azonban nem tudnak élni ezzel a lehetőséggel, egyre inkább leszakadnak, háttérbe szorulnak (*Udvari*, 2011). Az Aid for Trade *célja* tehát adott: a fejlődő, de leginkább a legkevésbé fejlett országok helyzetének javítása a nemzetközi kereskedelemben való részvételük elősegítésével, a kereskedelemmel kapcsolatos készségek és képességek, valamint az infrastruktúra kiépítésével, illetve annak fejlesztésével. Ennek

² *Nimmentcamp és Öhter* [2011] szerint az USA egyre többet költ egészségügyi kapcsolatos segélyezésre, elsősorban a HIV/AIDS elleni küzdelemre.

egyik *hatásos eszköze* lehet a dohai fejlesztési forduló hongkongi miniszteri konferenciája keretében 2005-ben meg született Aid for Trade program (WTO, 2012).³

Az Aid for Trade kezdeményezés *célzott* segély és támogatás, amely hármas célt szolgál (WTO, 2006):

- a fejlődő, különösen a legkevésbé fejlett országok termékei és szolgáltatásai exportjának növelését,
- ezen országok multilaterális kereskedelmi rendszerbe való integrációját, valamint
- a kereskedelmi liberalizáció és az elérhető megnövekedett piac okozta haszon szerzést.

A segélyezés mögött meghúzódó motivációk a kezdeményezés hat kiemelt prioritása köré csoportosulnak: a *kereskedelempolitika és szabályozás*; a *kereskedelemmel összefüggő infrastruktúra*; a *kereskedelempolitikai fejlesztés*; a *termelési kapacitások kiépítése*; a *kereskedelmet előmozdító reformok*; illetve az *egyéb kereskedelemmel összefüggésbe hozható igények* (például a technikai segítségnyújtás, a fizikai infrastruktúra fejlesztése, az intézményi háttér kiépítése, valamint a kereskedelmi finanszírozás kereinek megvalósítása). Látható, hogy az Aid for Trade speciális támogatási területei megvalósítása érdekében bármely *kereskedelemmel* kapcsolatos célkitűzés megvalósítását támogatja.

Annak ellenére, hogy az Aid for Trade mindössze 7 évvel ezelőtt jelent meg, bizonyos fokú tendenciákat már lehet látni.⁴ Az *1. ábrán* látható, hogy az évenkénti Aid for Trade mennyiségében *folyamatos növekedés* mutatkozik. A program megvalósítása (2005) előtti évek adatai az Aid for Trade jelenlegi támogatási területeire ékező, azzal megegyező korábbi segélyek összegeit jelentik meg. *Vijil és szerzőitől* [2011] tanulmánya kiemeli, hogy 2005 óta óriási növekedés vette kezdetét, amelyet a gazdasági világválság sem tört meg. A 2005–2010 közötti időszakban éven-

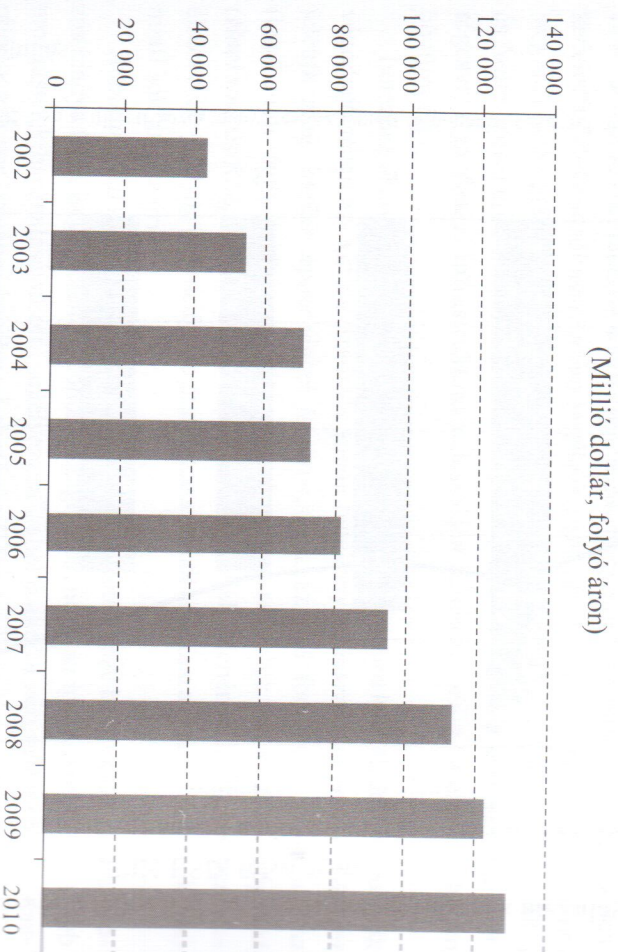
³ A kezdeményezés gyökerei azonban ennél régebbre nyúlnak vissza. Már az Uruguay-forduló (1986–1994) eredményei is azt mutatták, hogy a fejlődő országok talán képesek lesznek a nemzetközi piacra lépni. Azonban hamar kiderült, hogy a felállított kötelezettségek megvalósítása az intézményi kapacitás hiánya miatt óriási akadályba ütközött. Ezért két segélycsomagot alkottak meg, egyet a legkevésbé fejlett országok (Least Developed Countries – LDCs) számára, egyet pedig az átlagos gazdaságok részére, megalkotva ezzel az Aid for Trade szűk definícióját (*Vijil és Wagner*, 2012). *Hookman és Wilson* [2010] az előbbiekkal ellentétben a *skóciai* G8-as csúcstalálkozót tekintve a program kiindulópontjának, amikor is a fejlődő világ szegénysége elleni hatékony fellépést vettek napirendre.

⁴ Ez különösen annak köszönhető, hogy az Aid for Trade program lényegében egy nagyobb volumenű segélyrendszer, a Hivatalos Fejlesztési Támogatás (ODA) része. Ebből adódóan a segélyprogram 2005-ös megjelenése előtti adataira is lehet következtetni.

ként átlagosan 11 259,83 millió dollárral, azaz hozzávetőlegesen 12,12 százalékkal emelkedett a segélyezésre szánt összegek mennyisége. 2010-ben már több mint 125 000 millió dollárt fordítottak ilyen típusú segélyezésre.

1. ábra

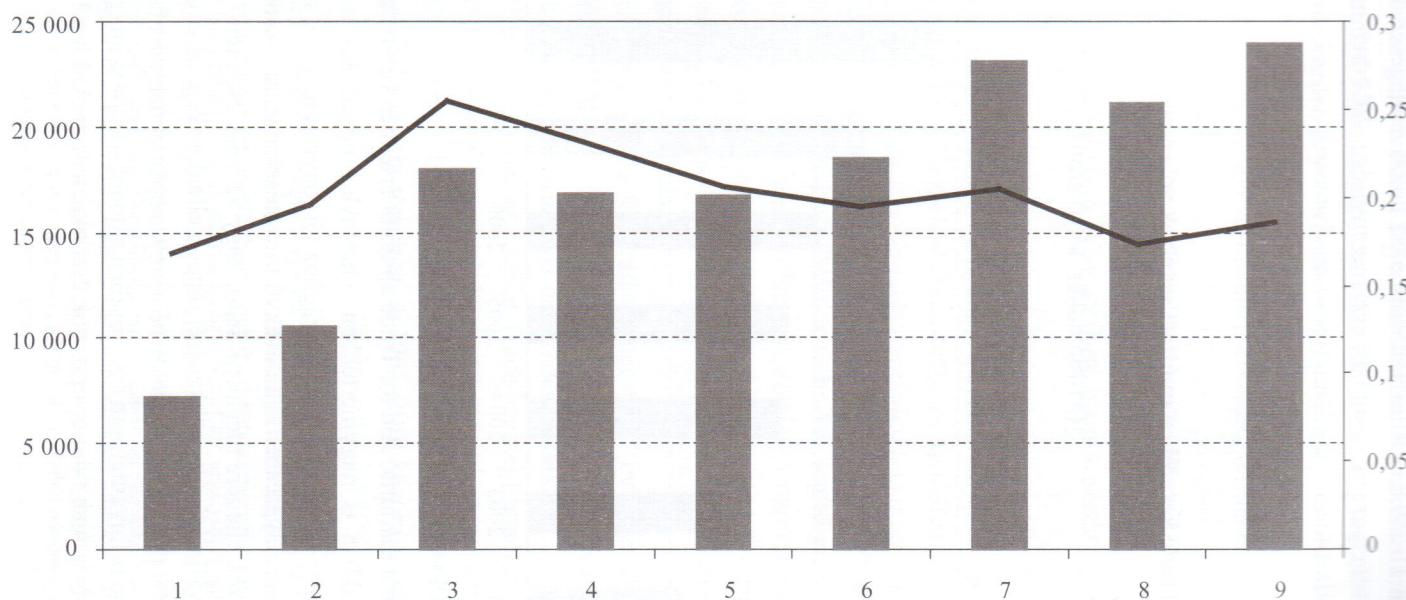
Az Aid for Trade keretében nyújtott segélyek volumenének globális alakulása, 2002–2010

Forrás: OECD CRS adatai alapján saját szerkesztés.

Az USA-ból kiáramló Aid for Trade abszolút értékben vett összege a 2002–2010 közötti időszakban is nagymértékben, viszonylag egyenletes módon növekedett (lásd a 2. ábrát). Azonban a többi országhoz viszonyítva az USA szerepvállalása az Aid for Trade segélyezésben – a növekvő kifizetések dacára – csökkenő tendenciát mutat. Mindezek ellenére megállapítható, hogy az USA csökkenő részesedése nem jelenti szerepvállalásának csökkenését, éppen ellenkezőleg, az évek alatt nagymértékű növekedést produkált. A csökkenő arány csupán annak jele, hogy más donorok szerepvállalása is folyamatosan nő – részben a donor–donor szinergia következtében –, illetve újabb és újabb donor országok csatlakoznak az Aid for Trade segélyprogramhoz.

**Az USA-ból kiáramló teljes Aid for Trade mennyiségének alakulása,
2002–2010 (millió USD, folyó áron, bal tengely),
illetve az USA által vállalt Aid for Trade költséghányad a többi donorhoz viszonyítva, 2002–2010 (százalék, jobb
tengely)**

Megjegyzés: Bár az Aid for Trade csupán egy 2005-ben született kezdeményezés, az ismert támogatási összegek volumenéből visszavezetve a korábbi évek nagyságára is lehet következtetni.

Forrás: OECD CRS adatai alapján saját számítás.

A nemzetközi szakirodalom az Aid for Trade (kereskedelempolitikai fejlesztés által gazdaságra gyakorolt hatásainak vizsgálatát sokkal egyszerűbbnek, mint az általános segélyezéssel kapcsolatban. Számos tanulmány megállapítása alapján az Aid for Trade program pozitívan hat, illetve hathat a gazdaság fejlődésére, a kereskedelmi bővülésére, a kereskedelmi költségek csökkenésére.

Hoekman és Wilson [2010] szerint az Aid for Trade pénzügyi és technikai segélyként lehetőséget teremt arra, hogy a fejlődő országok a nemzetközi piac szereplőivé váljanak, valamint képesek legyenek globális szinten is integrálódni. *Helble, Man és Wilson [2009]* kutatásaik során kimutatták, hogy a nehéz helyzetű országok kereskedelmének előmozdítására szánt segélyek (tehát az Aid for Trade is) határozottan megnövelték a segélyt fogadó ország kereskedelmi volumenét. *Cali és te Velde [2011]* és *Naito [2010]* eredményei szerint az Aid for Trade csökkenti a kereskedelmi költségeket, a gazdasági infrastruktúra fejlesztésén keresztül pedig az exportvolumen bővülni fog.

Léteznek azonban olyan vélekedések is, amelyek szerint a kereskedelmi reformok végrehajtásában az Aid for Trade és annak hatékony felhasználása nem eszközként jelenik meg, hanem éppenséggel fordítva, azaz az Aid for Trade felhasználás (katalizátor funkciója) vezet el a kereskedelmi reformok szükségességéhez: *(Hoekstra és Koopmann, 2010)*. A pozitív tendenciák ellenére a kezdeményezést elsősorban – túltag definíciós meghatározása (ebből adódóan a támogatási struktúra miatt sok kritika éri.

Adhikari [2011] véleménye szerint a pontos, keretek közé beágyazott meghatározás hiánya lehetőséget teremt a donor országoknak, hogy az így kialakult szabadalmi mozgástér kihasználásával ott „segélyezzen”, ahol ő akar. Ezért óriási erő koncentráliódik a donor országok kezében. Lehetővé válik a segélynyújtó országok számára, hogy saját kereskedelmi és külpolitikai érdekszerzők figyelembevételével válasszák meg a fogadó országok körét. Ezáltal pont azokat az országokat fosztják meg a számukra nélkülözhetetlen segélytől, amelyeknek a legnagyobb szükségük volna rá. Paradox helyzet áll tehát elő, amely ellentétet jelent az Aid for Trade célrendszerét és gyakorlati megvalósulása között.

További kritikára adhat okot, hogy a donorok hajlamosak nem teljesíteni segélyezési vállalásaikat. Ennek eredményeképpen a meg nem érkező, de a recipiens ország költségvetésébe már előre beépített segélyezési tervszámok egyértelműen elmélyítik költségvetésük deficit helyzetét. A hatékonyság nagymértékű csökkenését idézik elő az intézményi rendszerek hiányosságai is, hiszen a segélyek folyóváltásának és felhasználásának későbbi monitoringjában, ellenőrzésén és visszamenetelésében

funkcióiban problémák mutatkoznak. E tényezők fontosságát hangsúlyozza Laird [2007] munkája is, hozzátéve hogy meg kellene határozni olyan politikai feltételeket, amelyeket az eloszlásnál figyelembe kellene venni. További tisztázandó kérdésként említi, hogy az Aid for Trade jövőre vonatkozó tervezetében szereplő forrásbővülések hogyan valósulnak meg: vajon új finanszírozási csatornák jelentkeznek, vagy csupán belső forrásátcsoporthozásról lesz-e szó. Előrelépésnek mondható ugyanakkor, hogy egyértelmű szándék mutatkozik az említett hiányszorosságok kezelésére, mielőbbi orvoslására (WTO, 2012).

Összességében az Aid for Trade-del kapcsolatos pontatlanságok és általános kritikák legfőbb oka az Aid for Trade pontos definíciójának hiánya. Egyértelműen meg kell határozni, hogy ki, hogyan (milyen minőségben és mennyiségben), milyen úton támogatható, mindezt hogyan adminisztrálják és ellenőrzik (Laird, 2007, UNCTAD, 2012). Különösen fontos ez annak fényében, hogy egydollárnyi USA-ból kiáramló Aid for Trade segélyösszeg 65 dolláros exportbővülést idéz elő a fogadó országban (Beare és szerzőitársai, 2010), ez a hatás pedig még jelentősebb lehet a tengerparttal nem rendelkező (landlocked) országokban (Radellet és Sachs, 1998). A szakirodalom áttekintés során megismert segélyezést befolyásoló tényezők alapos ismeretének megítélésével feltárhajtuk, hogy az USA-ból kiáramló Aid for Trade – mint kereskedelmi-specifikus segélyezési rendszer – keretében juttatott segélyek allokálása mögött milyen érdekek és motivációk húzódnak meg. Ennek érdekében végztük el empirikus vizsgálatunkat.

A motivációk és érdekek empirikus elemzése

Az USA segélyezési politikájával és motivációival, valamint az Aid for Trade kezdeményezés támogatási körét érintően számos empirikus és leíró jellegű vizsgálat született.⁵ A magyar szakirodalomban azonban relatíve kevés tanulmányt (különösen empirikus vizsgálatot) találhatunk a kérdéskört illetően.⁶ Jelen cikk ezt a még kevésbé kutatott kérdéskört igyekszik bemutatni.

⁵ Az USA segélyezési kérdésköréről például: Advameg [2012], Bovard [1986], Brown és Tirmann [2009], Fleck és Kilby [2010], Nunnenkamp és Öhler [2011], Tarnoff és Lawson [2011], Tarnoff és Nowels [2004], illetve az Aid for Trade-dal kapcsolatosan például Adhikari [2011], Cali és de Velde [2011], Helble, Mann és Wilson [2009], Hoekman és Wilson [2010], Laird [2007], Natio [2010], Rodriguez és Rodrik [2001].

⁶ Az általános segélyezés területén azonban megemlíendő Szent-Iványi [2009] tanulmánya, az Aid for Trade kapcsán pedig Udvart [2009, 2010, 2011] írásai.

A vizsgálatot nehezítő tényezők

Az empirikus vizsgálat első lépését a vizsgált sokaság kiválasztása jelentette. Kezdetben úgy véltük, hogy az elemzésbe elegendő a 49 legkevésbé fejlett országot (*least-developed countries* – LDC) bevonni, hiszen az Aid for Trade célkitűzéseiből kiindulva elsősorban ezen országok részesülnének a legnagyobb támogatásban. Ezt a feltevést két ok miatt elvetettük. Egyrészt az elméleti áttekintés során megkérdőjeleződött, hogy csupán ezek az országok a valódi, elsődleges kedvezményezettek. Másrészt az adatok feltutálása során kiderült, hogy több legkevésbé fejlett országról nem, vagy nem minden évben áll rendelkezésünkre kellő számú adat, így sok országot nem tudtunk volna bevonni a kutatásba, ami korlátozta volna a vizsgálat eredményességét, valóságtartalmát. Az eredményesség és megbízhatóság érdekében tehát arra a következtetésre jutottunk, hogy elemzésünket *kiterjesztjük* a Világbank [2012] által meghatározott alacsony, alsó-közepes és felső-közepes jövedelmű fejlődő országokra is, hiszen az OECD ezen országokat tekinti jövedelem szempontjából általános segélyezésre jogosult országoknak.⁷

Az országok kiválasztása során azonban további nehézségeket is ki kellett küszöbölünk. Bár a segélyezéssel kapcsolatos adatok az OECD adatbázisában álltak rendelkezésre, a legkevésbé fejlett országot, illetve a fejlődő országok listáját az ENSZ [2010] és a Világbank által használt definíció szerint határoztuk meg. A probléma kezelése érdekében az OECD ODA-ra jogosult országait vettük alapul (OECD, 2012), és azon fejlődő országokat, amelyek a Világbank besorolása alapján már a magas jövedelmű országok csoportjába tartoznak (például Egyenlítői Guinea), nem vontuk be a vizsgálatba. Azon országokra sem terjesztettük ki az elemzést, amelyek ugyan megfelelnek a jövedelemkategóriák szerinti besorolásnak, de tagjai az Európai Uniónak (például Románia vagy Bulgária), vagy ha még nem tagok, az EU-hoz való csatlakozás dátuma már ismert.

Tovább korlátozta a vizsgálatba bevonható államok körét az a tény, hogy az UNCTAD [2012] adatbázisában nem volt elérhető több olyan országra vonatkozóan adat, amelyek szerepelnek a Világbank [2012] listáján. Ennek valószínűsíthető oka, hogy az OECD adatbázisában több olyan állam is szerepel, amely a Világbank sze-

⁷ Az ODA (Official Development Assistance – Hivatalos Fejlesztési Támogatás) a segélyezés legmeghatározóbb, legjelentősebb része. Az ODA fogadó (recipients) országai az alacsony vagy közepes jövedelmű fejlődő államok (Radellet, 2006). Fontos már most megjegyeznünk, hogy az Aid for Trade keretében juttatott támogatások meghatározása a Hivatalos Fejlesztési Támogatás alá tartozó speciális szektorok összevonásának eredménye, amelyet később részletesebben is bemutatunk.

hat nem minősül önálló országnak.⁸ Kiszűrjük továbbá azokat az országokat, amelyek ugyan mind az OECD Stat [2012], mind az UNCTAD [2012] adatbázisában szerepeltek, a Világbank [2012] besorolása szerint azonban nem esnek bele az alacsony, alacsony-közepes, illetve felső-közepes jövedelmű fejlődő országok körébe. Továbbá, bár a jövedelmi besorolás alapján a jugoszláv utódállamok bevonhatók lennének az elemzésbe, Szerbiát, Montenegrót és Koszovót mégis kihagytuk a vizsgálatból a volt jugoszlávia folyamatos széthullása miatt. Koszovót pedig több fontosabb donor országnak nem ismeri el önálló államként. A vizsgált országok körét az eddigiekben felsorolt problémák kiszűrése után 133 ország alkotta (lásd a 2. melléklet).

A vizsgálatodás időbeli keretszámait a 2002–2010-es időszak. A 2002–2010 közötti időszakot három egyenlő szakaszra bontva elemezzük (lásd az 1. táblázatot), ezt az elméleti áttekintés is indokolja. Az első időszak ugyanis az Aid for Trade születése előtti, illetve a terrorizmus elleni harc kezdeti időszakainak hatását jeleníti meg (2002–2004). A második időintervallum az Aid for Trade kezdeményezés első éveinek eredményeit vizsgálja fel (2005–2007), a 2008–2010 közötti időszak pedig a globális pénzügyi válság kezdeti hatásait reprezentálja.

1. táblázat

A vizsgált időszak kijelölésének meghatározása

Időszak	Mertől meddig?	A segélyezéssel kapcsolatban mire ad választ?
1.	2002–2004	Az Aid for Trade születése előtti évek, a terrorizmus elleni harc kezdeti időszakának hatásai
2.	2005–2007	Az Aid for Trade kezdeményezés első éveinek hatása
3.	2008–2010	A globális pénzügyi válság kezdeti hatásai

Forrás: Saját szerkesztés.

A felhasznált indikátorok

Az empirikus vizsgálatba egyfelől azokat a mutatókat választottuk ki, amelyeknek az elméleti áttekintés alapján jelentős befolyásuk van a segélyek allokálására, másfelől azokat, amelyekről úgy véltük, hogy befolyásolhatják az USA-ból kiáramló

⁸ Például Anguilla, amely az Egyesült Királyság egyik tengeren túli területének számít.

segélyek volumenét. A kiválasztott 15 ismerv három kategóriába osztható: metrikus, kategorialis/dummy-változók, valamint az Aid for Trade méréseire szolgáló indikátor (lásd a 2. táblázatot). Az ismérvek esetében a 1. táblázatban jelölt időszakokhoz képest a segélyezési adatok kivételével a legtöbb esetben az egy évvel korábbi adatokat vettük figyelembe, feltételezve azt, hogy a segélyek allokációját a korábbi évek eredményei határozzák meg (például a 2002–2004-es időszak kapcsán a 2001–2003-as időszak adatait vettük figyelembe).

2. táblázat

Az empirikus elemzésben felhasznált metrikus indikátorok

Indikátor	Forrás
Metrikus változók	
Az USA-ból a vizsgált országok felé áramló Hivatalos Fejlesztési Támogatás (ODA) volumene	OECD [2012]
Az USA és a fogadó ország közötti export-import volumene*	UNCTAD [2012]
A GDP értéke a vizsgált országokban*	UNCTAD [2012]
Az egy főre jutó GDP a vizsgált országokban*	UNCTAD [2012]
Bukott állam-index (Failed State Index)	Foreign Policy [2012]
Korrupciós index (Corruption Perception Index)	Transparency International [2012]
Az Amerikai Egyesült Államoktól való távolság	CEPII [2012]**
Az AIDS-hez köthető halálos esetek száma	WHO [2012]
Változás az AIDS-hez köthető halálos esetek számában*	WHO [2012]
Kategorialis/dummy-változók	
A vizsgált ország tagja-e a legkevésbé fejlett országok csoportjának?	OECD [2012]
A vizsgált ország világbanki jövedelmi kategória szerinti besorolása	Világbank [2012]
Van-e a vizsgált országnak tengerpartja (landlocked)?	CEPII [2012]

Indikátor	Forrás
Metrikus változók	
Az adott országban volt-e katonai konfliktus a vizsgált időszakban?	UCDP/PRIO [2011]
A vizsgált ország az Amerikai Egyesült Államok szövetségese-e?	Saját kutatás alapján (3. melléklet)

Megjegyzés: A *-gal jelölt indikátorok esetében egy évvel korábbra csúsztatott időintervallumok adataival számoltunk.

¹¹ A CEPII adatai az orodromikus távolságot jelölik, ami „a földfelszín x és y pontja közötti legrövidebb távolság, amit a Föld felszínén a két pontot összekötő főkör mentén mérnek” (Udvari, 2012. 146. o.).

Forrás: Saját szerkesztés.

Az USA szövetséges országainak meghatározása bizonyos tekintetben szubjektív, ugyanis nem található olyan hivatalos, megbízható forrás, amely teljes körűen tartalmazná az USA szövetségeseit. Az indikátor meghatározásának nehézsége, hogy a világ legtöbb országa *valamilyen* szálon fűződik az USA-hoz, és sokszor nem választhatók el teljes bizonyossággal a gazdasági és katonai kapcsolatok. *Empirikus vizsgálatainkhoz azonban az USA katonai szövetségeseit igyekeztünk meghatározni.* Ezt figyelembe véve azokat az országokat tekintjük az Amerikai Egyesült Államok szövetséges országainak, amelyeknek a vizsgált időszakban (2002–2010):

1. hatályban lévő kölcsönös védelmi egyezményük (Mutual Defense Agreement) volt az USA-val (Vaughn, 2007),
2. tagsággal rendelkezik egy katonai megállapodásban (ANZUS és Ötáralami Védelmi Intézkedések), amelyben szintén tag az USA (External Affairs, 1997, Carlyle, 2007),
3. NATO-tagország (NATO, 2012a),
4. *nem* NATO EU-tagország (Howort, 2012),
5. részt vesz a NATO Tagsági Akcióterv programban (NATO, 2012b),
6. NATO-tagságon kívüli főbb szövetséges⁹ (globalsecurity.org).

⁹ Az USA kormánya nevezi ki ezeket az országokat. Olyan nemzetek kapják meg ezt a címet, akik közötti szövetségei az USA-nak, de nem tagjai a NATO-nak. Nem jelent egyértelműen kölcsönös védelmi megállapodást, de lehetséges van bizonyos hadászati célú segítségre, mint például védelmi célú szolgálatok javának vásárlása vagy közös hadgyakorlatok.

7. tagja a Bri Nemzetközösségnek (Egyesült Királyság Hivatalos Oldala 2012),
8. területén az Egyesült Államoknak katonai bázisa van (usa.gov, 2012),
9. önálló országok, amelyek szabad társulásban állnak az USA-val¹⁰ (nationatlas.gov),
10. egyéb szempontból kulcsfontosságú partnereknek tekinthetők¹¹ (Vaughn, 2007).

Külön érdemes részleteznünk vizsgálatunk alapvető indikátorának, az USA-ból kiáramló Aid for Trade-nek a sajátságait. Az ismételten szükséges adatokat az OECD [2012] adatbázisából nyertük. *Az említett adatbázisban azonban nem lehetősé-
fenni. A felmerülő problémát úgy kezeltük, hogy az OECD által megadott újmintás-
ból ki tudtuk választani azt a 12 segélyezési szektort, amelyek Aid for Trade típusú
segélynek minősülnek* (OECD, 2012, Udvari, 2012), ezeket összegezve kaptuk meg az Aid for Trade típusú támogatások összegeit.¹² Az adatok feldolgozása során az USA-ból az egyes országok felé (külön-külön) kiáramló, előbbi csoportosítás szerint vett segélyek összegeit meghatároztuk az adatbázisból, majd a már bemutatott időszakonkénti felosztásnak megfelelően összeadtuk és átlagoltuk.

A vizsgálat módszertana

Empirikus vizsgálatunkkal célunk *statistikailag* elemezni, hogy az USA-ból kiáramló Aid for Trade – mint kereskedelem-specifikus segélyezési rendszer – keretében juttatott segélyek mozgása mögött milyen érdekek és motivációk húzódnak meg. Ennek megvalósítása érdekében többféle statisztikai eljárást alkalmaztunk: elsősor-
leíró statisztikai adatelemzést, majd *együttes varianciaanalízist*, végül *korrelációs-
számítást*. Az ismérvek között fellelő kapcsolati lehetőségek között *stochasztikus*

¹⁰ Több ország döntött már úgy, hogy társul az USA-val (például Palau), azonban mi csak azon országokat vontuk be a vizsgálatba, amelyek *katonailag* is együttműködnek az USA-val.

¹¹ Például a Kínai Népköztársaság ellenőrzése, a térségbeli béke fenntartása vagy információ-gyűjtés érdekében fennálló katonai jellegű szövetségek.

¹² Az Aid for Trade-et alkotó 12 indikátor: kereskedelem-politika és szabályozások, banki és pénz-ügyi szolgáltatások, üzleti és egyéb szolgáltatások, szállítás és raktározás, energia, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, ipar, ásványkincsek és bányászat, kommunikáció, turizmus.

kapcsolatokat feltételezve vizsgálati lépéseink során megállapítottuk, hogy szignifikáns kapcsolat van-e a kiválasztott változók között, és ha igen, milyen erős. Elemzésünk első fázisában az egyes időszakok USA-ból kiáramló Aid for Trade segélyek leíró statisztikai jellemzőit mutattuk be annak érdekében, hogy a rendelkezésre álló mennyiségű adathalmazról általános, átfogó képet alkothassunk. Második lépésként az Aid for Trade keretében juttatott támogatások nagyságának befolyásoló tényezőit vizsgáltuk. A felhasznált ismérvek egyik része kategorális (első változó), másikké pedig metrikus változó (második változó) volt, így a *vegyes* kapcsolatok elemzésére alkalmas varianciaanalízist alkalmaztuk. Vizsgálatunk során – az ANOVA elemzés alkalmazási területének megfelelően – több független mintára vonatkozóan végeztük el a várható értékek összehasonlítását. A próbatürgvény alkalmazásánál figyelembe vettük az *alkalmazási feltételek* teljesülését, elsőként azt, hogy a függő változó normális eloszlású legyen minden egyes csoportban (Kolmogorov–Smirnov-teszt alkalmazása). Második lépésként a varianciahomogenitás teljesülését vizsgáltuk a Levene-teszt segítségével. Amennyiben ez a feltétel nem teljesült, Welch-tesztet végeztük el az elemzést.

A varianciaanalízisi igénybe vevő vizsgálatok elvégzése után a *metrikus* ismérvek közötti kapcsolatok elemzésére helyeztük a hangsúlyt. Megvizsgáltuk, hogy az egyes időszakok Aid for Trade összegeire mely metrikus változók voltak szignifikáns hatással. A sztochasztikus kapcsolatok erre alkalmas típusát, a korrelációszámlát, azon belül pedig a páronkénti korrelációt (korrelációs mátrix) választottuk, hiszen „a korrelációszámlítás a változók közötti lineáris kapcsolat szoroságának és irányának leírására szolgál” (Sajtos–Mitev, 2007, 204. o.). A statisztikai vizsgálathoz szükséges műveleteket és számításokat a *Microsoft Excel* és az *SPSS 20.0* programok segítségével, azok adatelemzési eljárásaival végeztük el.

A leíró statisztikai vizsgálat következtetései

Empirikus elemzésünk első részében az adathalmaz főbb jellemzőit ismertettük. A *3. táblázat* első sora az Aid for Trade segélyek abszolút értékben vett összegének növekedését mutatja. A vizsgált időszak alatt az USA-ból kiáramló Aid for Trade keretében a recipiens országokba juttatott segélyek átlaga közel megduplázódott. Ez is bizonyítja az Aid for Trade USA külpolitikáján belül betöltött szerepének fontosságát. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy az USA Aid for Trade segélyezésben betöltött szerepvállalása a növekvő segélyezési összegek ellenére (a többi donorhoz

viszonyítva) csökkenő tendenciát mutat (lásd a *2. ábrát*). Az egyes időszakai átlagokhoz képest azonban az időszakai szélsőértékek nagymértékű eltérést mutatnak: ez a kiugró maximumértékekkel magyarázható. Az első és a második vizsgálati időszakban (azaz 2002 és 2008 között folyamatosan) Irak volt a fő kedvezményezett. Ennek okát vélhetően az iraki háborúban és az azt követő újjáépítésben láthatjuk. A vizsgálat utolsó időszakában – hasonló okokból – Afganisztán kapta a legtöbb támogatást.¹³ A szórások alapján is az egyes időszakai átlagoktól való átlagos eltérések jelentős kilengését tapasztalhatjuk.

3. táblázat

A leíró statisztikai vizsgálat eredményei

Megnevezés	Az USA-ból kiáramló		
	I. időszak Aid for Trade (2002–2004)	II. időszak Aid for Trade (2005–2007)	III. időszak Aid for Trade (2008–2010)
Támogatások átlagos összege (millió USD, folyó áron)	70,48	107,40	136,62
Szélsőérték (maximum, millió USD, folyó áron)	3590,32	4394,30	3128,30
Szórás (millió USD, folyó áron)	321,92	409,18	337,87
Első decilis részaránya a teljes sokaságon belül (%)	71,94	65,20	59,42

Forrás: OECD CRS adatai alapján saját szerkesztés.

Fontosnak tartottuk továbbá megvizsgálni, hogy az egyes időszakokban az első decilis (a leginkább támogatott 13 ország) részaránya az egészhez viszonyítva hogyan változott. Az adatok alapján ezen arányok csökkenését fedezhetjük fel. Ez arra utalhat, hogy az USA Aid for Trade támogatásának alkalkálása során elkezdődött egy lassú kiegyenlítődési folyamat. Ez két okból történhet: vagy az eddig kevésbé kedvezményezett országok is több támogatáshoz jutottak, vagy pedig több lett az USA által stratégiailag fontosnak tartott országok köre.¹⁴ A korábbiakban bemutatott

¹³ Az USA 2013-as segélyezési költségvetésében a „frontline state-ek” támogatásában Afganisztán és Irak továbbra is fontos szerepet játszik.

¹⁴ A vizsgált három időintervallumban összesen 22 ország került be a legjobban támogatott 10 szorazék közé. Az időszakonkénti legtöbb támogatásban részesülő 13 ország közül hat (Afganisztán,

érdekek és motivációk alapján nem szabad megfedeznünk arról, hogy a segítségzés alapvetően altruista jellegű folyamata az USA esetében is politikai és gazdasági színezetet ölt.

A varianciaanalízis eredményei

Empirikus vizsgálatunkat hat ANOVA-teszt elemzésével folytattuk, ezek segítségével a már bemutatott *kategoridilis változók közül próbáltuk kiszűrni azokat, amelyek az egyes időszaki USA-ból kiáramló Aid for Trade nagyságát szignifikánsan befolyásolják*. A varianciaanalízis pontos értékeit a 4. melléklet tartalmazza, az eredmények alapján levont következtéseket pedig a 4. táblázatban mutatjuk be.

4. táblázat

A varianciaanalízis eredményei

Megnevezés	Aid for Trade
Szövetségi lét	×
Fegyveres konfliktus	✓
Földrajzi fekvés	✓✓✓
Tengerpart	×
Világbanki besorolás	×
IDC-besorolás	×

Megjegyzés: ✓: van szignifikáns kapcsolat ✓✓ [✓] = több vizsgált időintervallumban is szignifikáns kapcsolat figyelhető meg, ×: nincs szignifikáns kapcsolat egyik időintervallumban sem.

Forrás: Saját számítás.

Az első vizsgálat eredményei alapján *a fogadó országok USA-val való szövetségi viszonya szignifikánsan nem befolyásolja az egyes időszaki Aid for Trade nagyságát egyik vizsgált időszakban sem*. Ez *Alesina és Dollar* [1998] vizsgálataival ellentétes megállapítás, hiszen a szerzők véleménye szerint mind a szövetségi lét, mind a

gyarmati múlt meghatározó faktor a segítők odaitélésében. A fegyveres konfliktusok szignifikánsan nem befolyásolta az USA-ból származó *Aid for Trade* összegeit, addig a 2008–2010 közötti összegek volumenére már (5 százalékos szignifikanciaszint mellett) szignifikáns hatással volt.¹⁵

Balla és Reinhardt [2004] kutatása is kiemeli a konfliktusok létének fontos a segítők odaitélésében. A szerzőpáros következtetése szerint azonban a konfliktusok létét *csökkenti* a támogatások mértékét, a vele szomszédos országot viselővel annak érdekében, hogy a konfliktusok és azok hatása ne gyűrűzőzzen tovább. A 2008–2010-re vonatkozó vizsgálatunk alapján azonban azt állíthatjuk, hogy konfliktusok meglétének szignifikáns hatása van a segítők allokálása szempontjából. Szignifikáns, gyenge kapcsolat fedezhető fel a kontinens szerinti elhelyezkedés és az adott időszaki USA Aid for Trade között.

Harrigan és Wang [2011] kutatásaival azonos eredményre jutottunk, hiszen szerzőpáros következtetése szerint is a segítők odaitélésében fontos jelentős lehet az országok kontinensen való elhelyezkedésnek mint geopolitikai fekvés. A tengerparttal való rendelkezés *nem játszik szerepet* az USA-ból kiáramló Aid Trade segítők egyetlen vizsgálti időszakban sem. Érdekes ellentmondás tapasztalható a szakirodalom erre vonatkozó részeivel, hiszen *Radelet és Sachs* [19 és *Bearce és szerzőtársai* [2010] kutatásaival is ellenőrzött eredményre jutottunk. A szerzők ugyanis a tengerpart létének fontosságát hangsúlyozták az USA-ból áramló segítők elosztásával kapcsolatban.

Empirikus vizsgálatunk ötödik varianciaanalízise az adott ország világbanki, védelmi besorolásának hatását vizsgálta. Az eredmények alapján megállapítottuk, hogy *nincs* szignifikáns kapcsolat a változók között. Annak ellenére tehát, hogy Aid for Trade-del foglalkozó korábbi tanulmányok eredményei szerint a gazdasági országokba kevesebb Aid for Trade segítőknek kellene áramolnia (azaz szignifikáns kapcsolat van a jövedelmi csoport és az Aid for Trade mennyisége között), ezt az összefüggést jelen tanulmány nem támasztja alá. Érdekes eredményre jutottunk, amikor a recipiens ország legkevésbé fejlett besorolását vizsgáltuk. Feltételeztük, hogy ennek a változónak a vizsgálata kulcsfontosságú, hiszen az Aid for Trade központi célja a fejlődő, de különösen a legkevésbé fejlett országok kereskedelmi fejlesztésének támogatása. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy *nincs* szignifikáns kapcs

¹⁵ Megjegyezzük azonban, hogy a szignifikáns kapcsolatot magyarázó erje igen alacsony. A 2008 és 2010 közötti USA-ból származó Aid for Trade-et 6,4 százalékban magyarázhatjuk a fegyveres konfliktus meglétével, a fennmaradó 93,6 százalék más figyelembe nem vett tényezőkkel, illetve a véletlen magyarázható. A változók közötti gyenge kapcsolat van (8,7 százalék).

lat a legkevésbé fejlett országba való besorolás és az adott időszaki USA-ból származó Aid for Trade között. Ez a tény azonban alapjaiban kérdőjelezi meg az Aid for Trade eredeti célkitűzéseinek megvalósulását, hiszen a segélyekből nem azok az országok részesülnek leginkább, amelyeknek a prioritások értelmében részesülniük kellene.

A korrelációsszámítás eredményei

Empirikus elemzésünk harmadik részében a már ismert változókka kapcsolattal azt vizsgáltuk, hogy mely metrikus tényezők voltak szignifikáns hatással a mintha bekerült 133 fogadó ország egyes időszakok USA-ból kiáramló Aid for Trade önszegeek volumenére (időszakonként és támogatási formánként külön-külön).¹⁶

A páronkénti korrelációk (korrelációs mátrix) pontos értékei az 5. mellékletben találhatók, a fontosabb következtetéseket pedig az 5. táblázatban foglaltuk össze.

5. táblázat

A korrelációvizsgálat fontosabb következtetései

Megnevezés	Aid for Trade
Földrajzi távolság	×
GDP/fő	✓ (-)
Bukott állam-index	✓ (++)
Korrupciós index	×
Import-export	×
AIDS	✓✓ (++)

Megjegyzés: ✓, van szignifikáns kapcsolat ✓✓ [✓] = több vizsgált időintervallumban is szignifikáns kapcsolat figyelhető meg), ×: nincs szignifikáns kapcsolat egyik időintervallumban sem, +/-: korreláció iránya (erősség jelölése: 1 db +/-: gyenge, 2 db +/-: közepesen erős kapcsolat).

Forrás: Saját számítás.

¹⁶ Ennek érdekében végeztük el korrelációs számításunkat a Pearson-féle lineáris korrelációs együttható kiszámításának segítségével. Fontos azonban felhívni a figyelmet, hogy a korrelációs számítás nem ok-okozati összefüggéseket tár fel, mindösszesen a két változó közötti kapcsolat erősségét és irányát adja meg. A kapott eredményeket tehát kellő körültekintéssel kell kezelnünk és értelmeznünk.

Az eredmények alapján a 2008–2010 közötti időszakban az USA-ból kiáramló Aid for Trade összegére a korábbi évek (2001–2003, 2004–2006, 2007–2009) GT fő értékének szignifikáns hatása van. A két változó között negatív irányú gyen irányuló segélyezési volumen. Ez az ötödik és hatodik varianciaanalízis fénnyébe kevésbé fejlett országba való besorolása nem volt szignifikáns hatással a segélye jutó GDP növekedése (jövedelmi helyzet javulása) mégis szignifikáns kapcsolat eredményezett a 2008–2010 közötti vizsgálati időszakra. A felmerült ellentmondássalal alapján vélemezhető, hogy a Világbank jövedelmi besorolásai nem kellő rugalmas sággal változnak. A nominális GDP alakulása azonban már az utolsó időszakri sem eredményezett szignifikáns hatást a segélyek allokálását illetően. Az 5. táblázat alapján látható, hogy az egyes országok korrupciós skálán való elhelyezkedése Ennek valószínűsíthető oka a segélyezési csatorna kereskedelemfejlesztéshez kapcsolódó speciális célkövetésében keresendő. A támogatási rendszer egésze ugyanis nek ellenére a kereskedelem nagyságát mérő export- és importadatok a segélyek a korrelációs számításával csak az állapítható meg, hogy az Aid for Trade keretében juttatott támogatások nem növelik meg szignifikánsan az USA és az adott fejlődő ország közötti kereskedelem volumenét. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a program egyik legfontosabb eleme, a kereskedelem bővítés nem valósul meg.

A 6. melléklet alapján fontos kiemelnünk, hogy az AIDS-halálozások száma és/vagy a halálozások változása a 2005–2007-es és a 2008–2010-es vizsgálati időszakokban szignifikánsan befolyásolta az adott időszaki USA-ból kiáramló Aid for Trade segélyek alakulását. A legtöbb esetben a változók között pozitív irányú egyenget vagy közepes erősségű kapcsolat áll fenn. Azokba az országokba tehát, ahol több az AIDS-es halálesetek száma, több segély áramlik. Az adatokkal azonos megállapításra

juított szakirodalmi áttekintésünk során *Nummenkamp* és *Öhler* [2011] vizsgálata is. A pozitív irányú kapcsolat jól magyarázható azzal a ténnyel, hogy a 2000-es évek második felétől célirányosan kezdtek el foglalkozni a járványok terjedésének megfékezésével, így például az USA segélyezési költségvetésében külön jogcím foglalkozik az egészség megőrzésével, fenntartásával kapcsolatos kiadásával.

Empirikus vizsgálatunk eddigiekben bemutatott eredményeit összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az USA-ból kiáramló *Aid for Trade* – *mini relative új típusú, kereskedelmet preferáló segélyezési rendszer* – keretében juttatott segélyek mozgása mögött megismert érdekek és motivációk szempontjából visszásság tapasztalható. Több esetben ugyanis az *Aid for Trade* központi célkitűzései és azok gyakorlati megvalósulása között ellentmondást fedeztünk fel: így a világbanki és a legkevésbé fejlett ország besorolása, az export- és az importvolumenek vonatkozásában.

Összegzés

Cikkünk arra tett kísérletet, hogy megvizsgálja: hogy az USA-ból kiáramló *Aid for Trade* keretében juttatott segélyek alakulása mögött milyen érdekek és motivációk húzódnának meg. A hazai és a nemzetközi szakirodalom szerint a segélyek áramlásának mozgatórugója az USA esetében elsősorban a stratégiai és a gazdasági érdekek, a globális betegségek elleni harc, a szállítási költségek alakulása, valamint a recipiens ország geopolitikai helyzete, regionális jellemzői (például a közös nyelv) és az USA-val való szövetségi lét. Az *Aid for Trade* mint célzott támogatás motívái és az USA-val való szövetségi lét. Az *Aid for Trade* mint célzott támogatás motívái és az USA-val való szövetségi lét. Az *Aid for Trade* mint célzott támogatás motívái és az USA-val való szövetségi lét. Az *Aid for Trade* mint célzott támogatás motívái és az USA-val való szövetségi lét.

A 133 országot, 15 indikátort és a 2002–2010 közötti éveket magába foglaló vizsgálat alapján megállapítható, hogy az *Aid for Trade* átlakulása során megismert érdekek és motivációk egymásnak ellentmondanak, hiszen vizsgálatunk alapján több esetben az *Aid for Trade* gyakorlati megvalósulása nem tükrözi kellőképpen a program prioritásait. Az *Aid for Trade* központi célja a fejlődő (különös tekintettel a legkevésbé fejlett) országok gazdasági fejlődésének elősegítése a nemzetközi kereskedelembe történő beemelése által. Ennek érdekében minden kereskedelemmel összefüggő prioritást támogatnia kellene. Vizsgálatunk során azonban több esetben azt tapasztaltuk, hogy a meghirdetett célok nincsenek összhangban a jelenleg megfigyelhető tendenciákkal. Az *Aid for Trade* keretében folyósított segélyek áramlásával kapcsolatos ellentmondások közül kiemelendő, hogy sem a legkevésbé fejlett ország

és világbanki besorolás, sem a tengerparttal rendelkezés, sem az export és import volumenének alakulása, valamint az adott időszaki *Aid for Trade* segélyek összközt nincs szignifikáns kapcsolat. Ez pedig alapjaiban rengi meg az *Aid for Trade* célrendszerét és prioritásait.

Tanulmányunk céljának megvalósítása során az alkalmazott statisztikai elemzési eszközök segítségével megválaszoltuk a tanulmány fő felvetését, a megválaszolt kérdések azonban további ok-okozati kérdéseket vetnek fel (például az *Aid for Trade*-del kapcsolatos ellentmondások mire vezethetőek vissza). A felhasznált eszközök azonban ok-okozati összefüggések feltárására már nem voltak használhatóak. Ezért kutatási munkánk folytatását jelentheti az összefüggések mélyreható feltárása megválaszolatlan „miérték” felkutatása.

Irodalomjegyzék

- Adhikari, R.* [2011]: Evaluating Aid for Trade, Effectiveness on the Ground. A Methodological Framework. SAWTEE. Kathmandu, *Issue Paper*, 20, ICTSD.
- Advameg* [2012]: Foreign Aid – Foreign aid's critics. Letölthető: <http://www.americanforeignrelations.com/E-N/Foreign-Aid-Foreign-aid-s-critics.html#b>. Letöltés ideje: 2012. 09. 28.
- Alesina, A. – Dollar, D.* [1998]: Who Gives Aid to Whom and Why? Letölthető: http://www.stanford.edu/class/ips216/Readings/alesinaadollar_98.pdf. Letöltés ideje: 2012. 10. 08.
- Balla, E. – Reinhardt, G. Y.* [2004]: Giving and Receiving Foreign Aid: Does Conflict Count? *Development*, 12., 2566–2585. o.
- Beare, D. H. et al.* [2010]: Has Aid for Trade increased recipient exports? The impact of U.S. allocations 1999–2008. Letölthető: <http://ssrn.com/abstract=1663325>. Letöltés ideje: 2012. 10. 14.
- Borward, J.* [1986]: The Continuing Failure of Foreign Aid. Letölthető: <http://www.cato.org/publications/policy-analysis/continuing-failure-foreign-aid>. Letöltés ideje: 2013. 09. 10.
- Brown, K. – Tirmaner, J.* [2009]: Trends in U.S. Foreign Assistance over the Past Decade. Letölthető: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADQ462.pdf. Letöltés ideje: 2012. 10. 14.
- Calit, M. – te Velde, D. W.* [2011]: Does Aid for Trade Really Improve Trade Performance? *Development*, 5., 725–740. o.
- Carlyle, A. T.* [2007]: The Five Power Defence Arrangements: The Quiet Achiever. *Security Challenge*, 1., 79–96. o.
- CEPII* [2012]: Distances. Letölthető: <http://www.cepii.fr/anglaisgraph/bdd/distances.htm>. Letöltés ideje: 2012. 10. 24.
- Collier, P. – Dollar, D.* [2001]: Can the World Cut Poverty in Half? How Policy Reform and Aid can Meet International Development Goals. *World Development*, 11., 1792–1802. o.
- Department of State* [2012]: State and USAID. FY 2013 Budget. Letölthető: <http://www.state.gov/p/ps/2012/02/183808.htm>. Letöltés ideje: 2012. 10. 21.
- Egyesült Királyság Hivatalos Oldala [2012]: Commonwealth Members. Letölthető: <http://www.royal.gov.uk/monarchandcommonwealth/commonwealthmembers/membersofthecommonwealth.aspx>. Letöltés ideje: 2013. 09. 25.

- ENSD [2010]: List of Least Developed Countries.
 Letölthető: http://www.un.org/esa/policy/devplan/profile/ldc_list.pdf. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Essex, J. [2008]: Deservedness, development, and the state: Geographic categorization in the US Agency for International Development's Foreign Assistance Framework. *Geoforum*, 4, 1625–1636. o.
- External Affairs [1997]: Security Treaty Between Australia, New Zealand and the USA (AZNUS). Australian Government Publishing Service, Canberra.
- Letölthető: http://www.dfat.gov.au/geo/new_zealand/anzus.pdf. Letöltés ideje: 2012. 10. 26.
- Fleck, R. K. – Kirby C. [2010]: Changing Aid Regimes? U.S. Foreign Aid from the Cold War to the War on Terror. Villanova School of Business Department of Economics and Statistics, Working Paper Series, 1.
- Foreign Policy [2012]: Failed State Index.
 Letölthető: <http://www.foreignpolicy.com>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- globalsecurity.org [2012]: Major Non-NATO Ally (MNNNA).
 Letölthető: <http://www.globalsecurity.org/military/agency/dod/mnna.htm>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Harriegan, J. – Wang, C. [2011]: A New Approach to the Allocation of Aid Among Developing Countries: Is the USA more selfish than the Rest? *World Development*, Elsevier, vol. 39(8), pages 1281–1293, August.
- Helble, M. – Mann, C. – Wilson, J. S. [2009]: Aid for Trade Facilitation. Policy Research Working Paper, 5064., The World Bank.
- Hockstree, R. – Koopmann, G. [2010]: Aid for Trade and the Political Economy of Trade Liberalization. *HWI Research Paper*, 2–22. Letölthető: http://www.hwio.org/uploads/tw_wilpabdo/HWI_Research_Paper_2-22.pdf. Letöltés ideje: 2012. 09. 08.
- Hockman, B. – Wilson, J. S. [2010]: Aid for Trade: Building on Progress Today for Tomorrow's Future. Policy Research Working Paper, 5361., The World Bank.
- Howort, J. [2009]: NATO and ESDP: Institutional Complexities and Political Realities. *Politique Étrangère*, 4, 95–106. o.
- Hutchinson, W. K. [2002]: Does Ease of Communication Increase Trade? Commonality of Language and Bilateral Trade. *Scottish Journal of Political Economy*, 49, 544–556. o.
- Kimura, H. – Todo, Y. [2010]: Is Foreign Aid a Vanguard of Foreign Direct Investment? A Gravity-Equation Approach. *World Development*, 4, 482–497. o.
- Latrid, S. [2007]: Aid for Trade: Cool Aid or Kool Aid, G–24. Discussion Paper Series, 48.
- Letölthető: http://unctad.org/en/docs/gdsmdpbg2420076_en.pdf. Letöltés ideje: 2012. 09. 12.
- Naillo, T. [2010]: Aid for Trade and Global Growth.
 Letölthető: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1335615. Letöltés ideje: 2012. 09. 18.
- Nationalatlas.gov [2012]: Territorial Acquisitions of the United States.
 Letölthető: <http://nationalatlas.gov/mld/usacup.html>. Letöltés ideje: 2012. 10. 26.
- NATO [2012a]: NATO member countries. Letölthető: http://www.nato.int/cps/en/natolive/nato_countries.htm. Letöltés ideje: 2013. 09. 25.
- NATO [2012b]: Membership Action Plan (MAP).
 Letölthető: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Nunnenkamp, P. – Öhler, H. [2011]: Donations to US based NGOs in International Development Cooperation: How [Un-]informed Are Private Donors? *Poverty, Equity and Growth – Discussion Papers*, 72., Courant Research Centre PEG.
- OECD [2012]: DAC List of ODA Recipients.
 Letölthető: <http://www.oecd.org/dac/aidstatistics/daclistofdaarecipients.htm>. Letöltés ideje: 2012. 10. 31.

- OECD Stai [2012]: OECD Statistics. Letölthető: <http://stats.oecd.org/>. Letöltés ideje: 2012. 10. 05.
- Radelet, S. [2006]: A Primeron Foreign Aid.
 Letölthető: <http://www.cgdev.org/content/publications/detail/8846/>. Letöltés ideje: 2012. 09. 28
- Radelet, S. – Sachs, J. D. [1998]: Shipping Costs, Manufactured Exports, and Economic Growth.
 Letölthető: <http://academiccommons.columbia.edu/catalog/ac/3A124167>. Letöltés ideje: 2012. 08. 26.
- Rodriguez, F. – Rodrik, D. [2001]: Trade Policy and Economic Growth: A Skeptics Guide to Current National Evidence. Letölthető: <http://www.nber.org/chapters/c11058.pdf>. Letöltés ideje: 2012. 12.
- Round, J. I. – Odedokun, M. [2003]: Aid Effort and its Determinants. Discussion Paper, 2003/03. WII Institute for Development Economics Research.
- Sajtos László – Mihov Ariel [2007]: SPSS kutatási és adatkezelési kézikönyv. Aliena Kiadó, Budapest.
- Szent-Tamás [2002]: A globalizációs folyamat kedvező és kedvezőtlen hatásai. *Magyar Tudomány*, 6, 719. o.
- Szent-Háynyi Balázs [2009]: *A nemzetközi fejlesztési segítségnyújtás hatékonysága*. Doktori értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest.
- Tarnoff, C. – Lawson M. L. [2011]: Foreign Aid: An Introduction to U.S. Programs and Policy. Letölthető: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40213.pdf>. Letöltés ideje: 2013. 08. 11.
- Tarnoff, C. – Nowels, L. [2004]: Foreign Aid: An introductory Overview of U.S. Programs and Policy. Letölthető: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/crs/98-916.pdf>. Letöltés ideje: 2012. 09. 28.
- Transparency International [2012]: Corruption Perception Index.
 Letölthető: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/results. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- UCDP/PRIO [2011]: UCDP/PRIO Armed Conflict Database.
 Letölthető: <http://www.pcr.un.se/research/ucdp/datasets/>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Udhari Beáta [2009]: World Trade Organization as a Development Institution? *Development and Finance*, 4, 72–81. o.
- Udhari Beáta [2010]: Aid for Trade. „Régi-új” fejlesztési eszköz az Európai Unióban. *Európai Tanács*, 6, 28–42. o.
- Udhari Beáta [2011]: Az Aid for Trade program és a legkevésbé fejlett országok: ki a fő kedvezményezett? *Külügydosszék*, 7–8, 33–55. o.
- Udhari Beáta [2012]: Az Európai Unió nemzetközi fejlesztési politikájának értékelése: a kereskedelempolitikai eszközök adta lehetőségek. Doktori értekezés, Szegeci Tudományegyetem, Szeged.
- UNCTAD [2012]: Aid for trade: a failing grade in LDCs?
 Letölthető: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/uxiiipb2012d2_en.pdf. Letöltés ideje: 2012. 09. 12.
- usa.gov [2012]: Locating Military Installations. Letölthető: http://answers.usa.gov/system/selfservice/controller?CONFIGURATION=1000&PARTITION_ID=1&CMD=VIEW_ARTICLE&USER_TYPE=1&LANGUAGE=en&COUNTRY=US&ARTICLE_ID=11535. Letöltés ideje: 2012. 10. 28
- USAID [2012a]: USAID History. Letölthető: <http://www.usaid.gov/who-we-are/usaids-history>. Letöltés ideje: 2012. 09. 23.
- USAID [2012b]: Foreign Assistance Fast Facts: FY2010.
 Letölthető: <http://gfk.eads.usaid.state.gov/data/fast-facts.html>. Letöltés ideje: 2012. 09. 23.
- Vaughn, B. [2007]: U.S. Strategic and Defense Relationships in the Asia-Pacific Region. CRS Report for Congress. Letölthető: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33821.pdf>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.
- Vijl, M. – Wagner, L. [2012]: Does Aid for Trade Enhance Export Performance? Investigating on the Infrastructure Channel. *The World Economy*, 7, 838–868. o.
- Vijl, M. – Huchet-Bourdon, M. – Le Mouél, C. [2011]: Aid for Trade: A Survey. AFD Working Paper, 110., Agence Française de Développement, 1–47. o.

Világbank [2012]: Country and Lending Groups. Letölthető: <http://data.worldbank.org/about/country-classifications/country-and-lending-groups>. Letöltés ideje: 2012. 10. 28.

WHO [2012]: Data Repository. Letölthető: <http://apps.who.int/gho/data/> Letöltés ideje: 2012. 11. 03.

WTO [2006]: Recommendations of the Task Force on Aid for Trade. Letölthető: http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/aid4trade_e.htm. WT/AFT/1.

World Trade Organization, Geneva. Letöltés ideje: 2010. 10. 19.

WTO [2012]: Aid for Trade. Letölthető: http://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/aid4trade_e.htm Letöltés ideje: 2012. 09. 20.

1. melléklet

Az Amerikai Egyesült Államok segélyezési költségvetése, 2013

(Miliárd dollár)

Megnevezés	Összesen, milliárd dollár	Ebből központi	Ebből OCO
1. A „frontline state”-ek támogatása	11,9	3,67	8,159
1.1 Irak	4,8	0,77	4
1.2 Afganisztán	4,6	1,4	3,2
1.3 Pakisztán	2,4	1,5	0,959
2. Az emberi és gazdasági biztonság javítása	14,7		
2.1 Egészség, élelmiszer-biztonság és klímaváltozás	9,3		
2.2 Humanitárius segítségnyújtás	4		
2.3 Fejlesztési beruházások támogatása	1,3		
3. A partnerség erősítése és a konfliktusmegelőzés	14,6		
3.1 Közel-Kelet és Észak-afrikai Ösztönző Alap	0,77		
3.2 Katonai segítségnyújtás	5,1		
3.3 Gazdasági és tranzíciós segítség	2,7		
3.4 Nemzetközi szervezeteknek juttatott hozzájárulás	4,1		
3.5 Jog uralma, rendőrség fejlesztése, droggellenes programok	0,9325		
4. Amerika mint globális hatalom	10,4		
4.1 Követtségi civilek, programok, konzulátusok támogatása	6,5		
4.2 USAID műveletek	1,5		
4.3 Biztonsággal kapcsolatos fejlesztések	1,6		
Összesen	51,6		

Megjegyzés: A központi költségvetés (core budget) hosszú távú nemzetbiztonsági célokra¹⁷ finanszíroz. Az Overseas Contingent Operation (OCO) rendkívüli és ideiglenes civilek által vezetett programokat támogat a frontline state-ekben (főként Irak, Afganisztán és Pakisztán területén).

Forrás: Department of State [2012] adatai alapján saját szerkesztés.

¹⁷ Az Amerikai Egyesült Államok segélyezési politikája összhangot mutat a nemzetbiztonsági célokkal, amelyeket a következőképpen határozhatunk meg: „Az NSS [Nemzetbiztonsági Stratégia] világossá teszi, hogy a fejlődés, a demokrácia és a gazdasági liberalizáció alapvető elemei a nemzetbiztonságnak, alátámasztva azzal, hogy az Egyesült Államoknak elő kell segítenie a fejlődést a közösségek nyitabbá tételével, valamint az infrastruktúra és demokrácia kiépítésével. Eközben arra is erőfeszítéseket kell tennie, hogy a szabad piacok és kereskedelem által vezérelve a globális gazdasági növekedés új korszaka köszöntsen be” (EASIS, 2008, 1627. o.).

2. melléklet

Az empirikus vizsgálatba bevont országok listája

Afganisztán	Egyiptom
Albánia	El Salvador
Algéria	Előfőntesontpart
Angola	Eritrea
Antigua és Barbuda	Etiópia
Argentína	Fehéroroszország
Azerbajdzsán	Fidzsi-szigetek
Banglades	Fülöp-szigetek
Belize	Gabon
Benin	Gambia
Bhután	Ghána
Bissau-Guinea	Grenada
Bolivia	Grúzia
Bosznia-Hercegovina	Guatemala
Botswana	Guinea
Brazília	Guayana
Burkina Faso	Haiti
Burundi	Honduras
Chile	India
Comore-szigetek	Indonézia
Costa Rica	Irak
Csád	Irán
Dél-afrikai Köztársaság	Jamaica
Dominikai Közösség	Jemen
Dominikai Köztársaság	Jordánia
Dzsibuti	Kambodzsa
Ecuador	Kamerun

Kazahsztán	Moldova
Kelet-Timor	Mongólia
Kenya	Mozambik
Kínai Népköztársaság	Namíbia
Kirgizisztán	Nepál
Kiribati	Nicaragua
Kolumbia	Niger
Kongói Demokratikus Köztársaság	Nigéria
Kongói Köztársaság	Örményország
Koreai Népi Demokratikus Köztársaság	Pakisztán
Közép-afrikai Köztársaság	Palau
Kuba	Panama
Laosz	Pápua Új-Guinea
Lesotho	Paraguay
Libanon	Peru
Libéria	Ruanda
Libia	Saint Lucia
Macedonia Volt Jugoszláv Köztársaság	Saint Vincent és a Grenadine-szigetek
Madagaszkár	Salamon-szigetek
Malajzia	São Tomé és Príncipe
Malawi	Seychelle-szigetek
Maldív-szigetek	Sierra Leona
Mali	Srí Lanka
Marokkó	Suriname
Marshall-szigetek	Szamoa
Mauritánia	Szenegál
Mauritius	Szíria
Mexikó	Szomália
Mianmar	Szudán
Mikronéziai Szövetségi Államok	Szvaiföld

Tádzsikisztán
Tanzánia
Thaiföld
Togo
Tonga
Törökország
Tunézia
Tuvalu
Türkmenisztán
Uganda

Ukrajna
Uruguay
Üzbegisztán
Vanuatu
Venezuela
Vietnam
Zambia
Zimbabwe
Zöld-foki Köztársaság

Forrás: UNCTAD [2012] adatai alapján saját szerkesztés.

Az Amerikai Egyesült Államok szövetséges országai

A szövetség alapja	Az országok megnevezése
ANZUS-paktum ¹⁸	Ausztrália, Új-Zéland
Ötoldalú védelmi intézkedések	Ausztrália, Egyesült Királyság, Malajzia, Szingapúr, Új-Zéland
NATO-tagállamok	Albánia, Belgium, Bulgária, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Esztorország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Izland, Kanada, Lengyelország, Lettorság, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Román Spanyolország, Szlovákia, Szlovénia, Törökország
Közös védelmi megállapodás	Dél-Korea, Fülöp-szigetek, Japán, Thaiföld
Önálló államok szabad társulásban az USA-val	Marshall-szigetek, Mikronézia, Palau
Nem NATO EU-tagok	Ausztria, Ciprus, Finnország, Írorság, Málta, Svédország
NATO tagsági akcióterv program	Bosznia-Hercegovina, Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság, Montenegró
NATO tagságon kívüli főbb szövetséges	Afganisztán, Argentína, Ausztrália, Bahrein, Dél-Korea, Egyiptom, ¹⁹ Fülöp-szigetek, Izrael, Japán, Jordánia, Kuv Marokkó, Pakisztán, Thaiföld, Új-Zéland
Brit Nemzetközösség tagja	Antigua és Barbuda, Bahama-szigetek, Barbados, Belize, Grenada, Jamaica, Papua Új-Guinea, Saint Lucia, Salamon-szigetek, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek Tuvalu
Terrületén katonai bázis található	Egyiptom, Izrael, Jordánia, Marokkó, Mauritánia
Egyéb kulcsfontosságú stratégiai partnerek	India, Indonézia, Kínai Köztársaság, Szingapúr

Megjegyzés: Dólt betűvel szerepelnek a vizsgálatba bevont országok

Forrás: Saját adatgyűjtés alapján saját szerkesztés.

¹⁸ Az Amerikai Egyesült Államok, Új-Zéland és Ausztrália között megkötött háromoldalú vmi egyezmény.

¹⁹ Egyiptom helyezte az új, demokratikusan választott kormány megalkutása óta viatott. Bi Obama, amerikai elnök szerint az ország nem ellenség, de nem is szövetséges. Egyiptom 1989 óta volt a NATO tagságon kívüli főbb szövetséges csoportnak.

Az ANOVA vizsgálat eredményei

Vizsgált indikátor	USA Aid for Trade		
	2002–2004	2005–2007	2008–2010
Az ötvételi let hatása	ANOVA sig. 0,845 (0,797)*	0,892 (0,783)*	0,433 (0,011)*
Fegyveres konfliktus hatása	Welch-teszt sig. 0,146 (0,001)*	0,102 (0,000)*	0,043 (0,000)*
Konfliktus szerinti elhelyezkedés	Welch-teszt sig. 0,008 (0,019)*	0,012 (0,011)*	0,000 (0,004)*
Fogadó ország tengerparttal való ellátottsága	ANOVA sig. 0,859 (0,549)*	0,924 (0,964)*	0,245 (0,150)*
Fogadó ország világbanki jövedelmi besorolása	ANOVA sig. 0,509 (0,157)*	0,456 (0,260)*	0,191 (0,056)*
Legkevesebb fejlett ország-e a fejlődő ország?	ANOVA sig. 0,413 (0,200)*	0,638 (0,496)*	0,444 (0,254)*

Megjegyzés: * A varianciahomogenitás szignifikanciaértéke. Amennyiben kisebb, mint 0,05, a Welch-teszt eredményét kell figyelembe venni az ANOVA értéket helyett.

Forrás: Saját számítás.

Az egyes metrikus változók hatása az USA-ból kiáramló Aid for Trade összegére nézve az adott időszakokban

	2002–2004 USA Aid for Trade	2005–2007 USA Aid for Trade	2008–2010 USA Aid for Trade
Távolság	0,005 (0,954)	0,013 (0,882)	0,070 (0,423)
2001–2003: GDP/fő	–0,085 (0,329)	–0,112 (0,198)	–0,183 (0,035)*
2004–2006: GDP/fő	–0,096 (0,273)	–0,121 (0,165)	–0,188 (0,030)*
2007–2009: GDP/fő	–0,096 (0,274)	–0,123 (0,158)	–0,182 (0,036)*
2001–2003: nominális GDP	–0,003 (0,973)	–0,012 (0,889)	–0,013 (0,879)
2004–2006: nominális GDP	–0,006 (0,947)	–0,013 (0,881)	–0,012 (0,880)
2007–2009: nominális GDP	–0,006 (0,942)	–0,014 (0,876)	–0,015 (0,868)
2008–2010: bukott állam-index	n. a.	n. a.	0,279 (0,002)*
2008–2010: korrupciós index	n. a.	n. a.	–0,175 (0,056)
2001–2003: import	0,018 (0,834)	0,020 (0,819)	0,044 (0,618)
2004–2006: import	0,023 (0,795)	0,023 (0,792)	0,037 (0,670)
2007–2009: import	0,028 (0,752)	0,028 (0,752)	0,038 (0,667)
2001–2003: export	0,000 (0,998)	–0,004 (0,963)	0,003 (0,976)
2004–2006: export	0,005 (0,956)	0,001 (0,994)	0,005 (0,957)
2007–2009: export	0,011 (0,904)	0,005 (0,957)	0,006 (0,943)

Megjegyzés: Az egyes cellák felső adatai a Pearson-féle korreláció értékeit mutatják, a zárójelben lévő számok pedig a szignifikanciaértékeket. * gal jelölve az 5%-os szignifikanciaszint melletti szignifikáns értékek.

n. a. = Az adott időszakra nem állt rendelkezésünkre megfelelő számú adathalmaz.

Forrás: Saját számítás.

Az AIDS-halálozások hatása az adott időszaki Aid for Trade összegekre

alakulására

	2002–2004 USA Aid for Trade	2005–2007 USA Aid for Trade	2008–2010 USA Aid for Trade
2002–2004: AIDS-halálozás	0,129 (0,201)	0,308 (0,002)*	0,453 (0,000)*
2005–2007: AIDS-halálozás	0,128 (0,203)	0,302 (0,002)*	0,441 (0,000)*
2008–2009: AIDS-halálozás	0,129 (0,201)	0,308 (0,002)*	0,453 (0,000)*
2001–2003: AIDS-halálozás változása	0,108 (0,286)	0,243 (0,015)*	0,328 (0,001)*
2004–2006: AIDS-halálozás változása	–0,032 (0,754)	–0,106 (0,296)	–0,181 (0,072)
2007–2009: AIDS-halálozás változása	–0,074 (0,464)	–0,213 (0,033)*	–0,356 (0,000)*

Megjegyzés: Az egyes cellák felső adatai a Pearson-féle korreláció értékeit mutatják, a zárójelben lévő számok pedig a szignifikanciaértékeket. *-gal jelölve az 5%-os szignifikanciaszint melletti szignifikáns értékek.

Forrás: Saját számítás.